

**Vabariigi Valitsuse määruse
„Niidu maastikukaitseala kaitse-eeskiri” eelnõu
SELETUSKIRI**

1. Sissejuhatus

Looduskaitseseaduse (edaspidi *LKS*) § 10 lõike 1 alusel on Vabariigi Valitsusel õigus võtta ala kaitse alla ja kehtestada ala kaitsekord. Eelnõukohase määrusega muudetakse olemasoleva Niidu maastikukaitseala (edaspidi *kaitseala*) kaitse-eesmärke, kaitsekorda ja tsoneeringut.

Kaitseala asub Pärnu maakonnas Pärnu linnas.

Ala võeti esimest korda kaitse alla Pärnu linna TSN TK 12. septembri 1958. a otsusega nr 376 „Kohaliku tähtsusega looduse objektide kaitse alla võtmisest”. Vabariigi Valitsuse 1. veebruari 2007. a määrusega nr 34 „Niidu maastikukaitseala kaitse-eeskiri” moodustati Niidu maastikukaitseala.

Eelnõukohase määrusega muudetakse *LKS* § 13 lõike 1 alusel olemasoleva maastikukaitseala kaitsekorda, kaitse-eesmärke, vähendatakse maastikukaitseala pindala ja muudetakse tsoneeringut. Muudatus on vajalik, et tagada kaitsekorra vastavus tegelike loodusväärtustega ja võimaldada Rail Baltic trassi planeeringu elluviimine. Samuti ei arvesta kehtiv kaitsekord piisavalt ala puhkeotstarbelist väärtust ega võimalda ala puhkevõimalusi arendada piisavalt ka kohtades, kus see ala muid loodusväärtusi ei kahjustaks.

Vabariigi Valitsuse määruse eelnõu on koostanud Keskkonnaameti looduskaitse osakonna kaitse planeerimise büroo kaitse planeerimise spetsialist Liis Jääger (tel 674 4810, e-post liis.jaager@keskkonnaamet.ee), eelnõu kaitsekorra otstarbekust on kontrollinud Keskkonnaameti looduskaitse osakonna kaitse planeerimise büroo kaitse planeerimise juhtivspetsialist Nele Saluveer (tel 447 7386, e-post nele.saluveer@keskkonnaamet.ee). Eelnõu õigusekspertiisi on teinud Keskkonnaameti üldosakonna peajurist Lüüli Junti (tel 680 7435, e-post lyyli.junti@keskkonnaamet.ee) ja advokaadibüroo FORT vandeadvokaat Margus Kõiva (tel 528 8090, e-post margus.koiva@fortlegal.com). Keskkonnaministeeriumi kontaktisik eelnõu ministereeriumitevahelisel kooskõlastamisel ja kinnitamisel on Marika Erikson (tel 626 2880, e-post marika.erikson@envir.ee), keeleliselt toimetanud Siiri Soidro (tel 640 9308, e-post: siiri.soidro@tlu.ee).

2. Eelnõu sisu, piirangute ja kaitse alla võtmise põhjendus

2.1. Kaitse-eesmärkide vastavus kaitse alla võtmise eeldustele

Kaitseala kaitse-eesmärk on kaitsta metsamaastikku ja sellele omast linnustikku, sealseid puhketingimusi, metsakooslusi, jõeäärseid niidukooslusi, kaitsealust linnuliiki kassikakku (*Bubo bubo*) ja tema elupaiku ning käsitiivalisi (*Chiroptera*) ja nende elupaiku.

Vastavalt LKS §-le 7 on kaitseala kaitse alla võtmise eeldused ohustatus, haruldus, tüüpilisus, teaduslik, ajaloolis-kultuuriline või esteetiline väärtus või rahvusvahelistest lepingutest tulenev kohustus ning linnu- ja loodusdirektiivi rakendamine. Niidu maastikukaitseala kaitse alla võtmise eeldused on ohustatus, haruldus, ajaloolis-kultuuriline ja esteetiline väärtus.

Niidu maastikukaitseala asub endistel Niidu mõisa maadel (Pärnu linna üldplaneering 2001–2025). Kaitseala hõlmab palju erinevaid elupaiku: lõunas piirneb ala Pärnu jõega, kuhu suubuvad Ruunaoja ja Niiduoja, samuti leiab sealt vana parkmetsa, jõeäärseid niite ja kõrge loodusväärtusega metsasid. Alal leidub nii soostunud sanglepapuistuid kui ka üsna haruldast lammimetsa (Merivee, 2007¹). Erivanuselised, mitmerindelised ja liigirikkad puistud ongi maastikukaitseala kõige olulisem kaitseväärtus. Niidu parkmets on saanud sellise nime, kuna mets on peale tunginud ja osaliselt ka istutatud endistele heinamaadele (Rajaste, 1986²). Praegu on kaitsealal kõige enam kinnist metsamaastikku, kus puud on horisontaalse või vertikaalse liitumisega. Leidub ka poolavatud maastikku, kus puistud on grupilise jaotusega, ning kaitseala läänepoolses osas jõe kaldal ka avatud maastikku. Niidu metsa looduskaitsealast väärtust tõstavad veelgi mitmed sealsed vääriselupaiga tunnustele vastavad metsaosad (Pärnumaa väärtuslikud maastikud, 2016³). Niidu mets on Pärnu linna jaoks oluline roheala, millel on lisaks loodusväärtustele ka esteetiline ja rekreatsiooniline tähtsus.

Haruldased ja ohustatud kaitsealused liigid

Kassikakk (*Bubo bubo*) on väheneva arvukusega linnuliik, kes on Eesti punase nimestiku järgi ohualtis seisus ning kes on arvatud LKS alusel haruldase ja hävimisohus liigina I kategooria kaitsealuste liikide hulka. Kassikakk on Eesti rannikualadel levinud haudelind, kelle sigimisedukus ja arvukus on viimase veerandsaja aasta jooksul vähenenud. Hinnanguliselt elab Eestis praegu 60–120 paari kassikakke. Kassikakk on spetsiifilise elupaiganõudlusega liik: eelistab elupaigana rannikuäärseid vanu männikuid. (EELIS, 2017⁴) 2015 ja 2016. aasta seire käigus tuvastati Niidu kaitsealal ühe kassikaku paari sigimispaik.

Käsiivalised (*Chiroptera*) kuuluvad imetajate klassi. Eestis elab 12 liiki käsiivalisi, kes kuuluvad sugukonda nahkhiirlased (*Vespertilionidae*) ja LKS kohaselt II kaitsekategooriana kaitse alla võetavate liikide loetellu. Eesti nahkhiirefauna peamised ohutegurid on nii suviste elupaikade kui ka talvituspaikade hävimine ja kvaliteedi langus, hukkumine tuuleparkides ja liikluses, keskkonnamürgid ning looduslikud mõjutegurid. (Nahkhiirte KTK⁵) Niidu maastikukaitseala piirkonnas on registreeritud järgmised nahkhiireliigid: veelendlane (*Myotis daubentonii*), põhja-nahkhiir (*Eptesicus nilssonii*), tiigilendlane (*Myotis dasycneme*), pargi-nahkhiir (*Pipistrellus nathusii*), hõbe-nahkhiir (*Vespertilio murinus*), suurvidevlane (*Nyctalus noctula*), suurkõrv (*Plecotus auritus*) ja pruun-suurkõrv (*Plecotus auritus*). Nende kaitsestaatus on lisatud allolevas tabelis 1.

Tabel 1. Niidu maastikukaitseala piirkonnas registreeritud nahkhiireliigid

¹ Merivee, M. 2007. Niidu maastikukaitseala Pärnu linnas. Eesti Loodus: 4/2007.

² Rajaste, T. 1986. Niidu parkmetsa looduse õpperada Pärnus. – Eilart, J. (koost.). Looduse õpperajad. Valgus, Tallinn: lk 159–166.

³ Pärnu maakonna planeering, 2016; Lisa 3 Pärnumaa väärtuslikud maastikud; Pärnu Maavalitsus.

⁴ Eesti Looduse Infosüsteem.

⁵ Nahkhiirlaste (*Vespertilionidae*) kaitse tegevuskava (2017).

Liik	Kaitse-kategooria	Loodusdirektiivi lisa	Eesti ohustatud liikide punase nimestiku kategooria	Liigi inventeerimise aeg
Veelendlane (<i>Myotis daubentonii</i>)	II	IV lisa	Ohuväline	2003. ja 2012. aasta inventuur
Põhja-nahkhiir (<i>Eptesicus nilssonii</i>)	II	IV lisa	Ohuväline	2003. aasta inventuur
Tiigilendlane (<i>Myotis dasycneme</i>)	II	II ja IV lisa	Ohulähedane	2003. aasta inventuur
Pargi-nahkhiir (<i>Pipistrellus nathusii</i>)	II	IV lisa	Ohuväline	2003. aasta inventuur
Hõbe-nahkhiir (<i>Vespertilio murinus</i>)	II	IV lisa	Puuduliku andmestikuga	2003. aasta inventuur
Suurvidevlane (<i>Nyctalus noctula</i>)	II	IV lisa	Ohuväline	2003. ja 2012. aasta inventuur
Suurkõrv (<i>Plecotus auritus</i>)	II	IV lisa	Ohuväline	2003. aasta inventuur
Pruun-suurkõrv (<i>Plecotus auritus</i>)	II	IV lisa	Ohuväline	2012. aasta inventuur

Ajaloolis-kultuuriline ja esteetiline väärtus

Niidu mets on Pärnu linna jaoks oluline roheala, millel on lisaks loodusväärtustele ka esteetiline ja rekreatsiooniline tähtsus. Niidu metsa ala on läbi aegade kasutatud nii õppe-eesmärgil kui ka puhkuse veetmiseks, lisaks on see oluline tervisespordi harrastamise koht. Seal korraldatud rahvaürituste tõttu on alal oluline osa Pärnu kultuuriloos. Niidu metsade piirkond on olnud läbi aegade Pärnu elanikele üks armastatumaid puhkekohti, see asub endistel Niidu mõisa maadel. Linnapea O. Brackmanni ajal rajati Niidu metsa alamast seisusest linnakodanike jaoks rahvapark, kuhu ehitati tantsuplats ja kus pühapäeviti mängis orkester. Lisaks asus seal kõrvalasuva internaatkooli õppe- ja puhkekoht. Seal on asunud 1977. aastal projekteeritud Niidu parkmetsa looduse õpperada, mille kogupikkus oli 6 km (Pärnu linna üldplaneering 2001–2025, Pärnumaa väärtuslikud maastikud, 2003). Tänapäeval kasutatakse maastikku igal aastaajal – metsades on palju teid ja radu, kus on võimalik nautida ilusaid vaateid ja puhast metsaõhku. Alates 2004. aastast läbib aktiivsemaks kasutamiseks mõeldud Niidu metsa Pärnu jõe äärde jäävat kaldaala tihedalt kasutuses olev uue ja vana silla vahele rajatud Jaasoni terviserada. Vastavalt Pärnu maakonnaplaneeringu teemaplaneeringule „Asustust ja maakasutust suunavad keskkonnatingimused“ on Niidu maastikukaitseala Pärnu maakonna väärtuslik maastik.

Lisaks eespool nimetatud loodusväärtustele on Niidu maastikukaitseala kaitse all hoidmine oluline teistegi haruldaste ja ohustatud liikide kaitseks. Samas pole nende kõikide eraldi kaitseeesmärgina nimetamine vajalik, kuna eesmärgiks seatava katusliigi ja selle elupaikade kaitseks kehtestatav kaitsekord tagab kaudselt ka nende kaitse. See tähendab, et kaitsekorra väljatöötamisel on lähtutud kaitse-eesmärgina loetletud liigi ja koosluste ökoloogilistest nõudlustest. Seeläbi tagatakse kaitse kõikidele liikidele, kelle elupaigaks on kaitse-eesmärgiks olev kooslus, või ka neile liikidele, kelle elupaigaeelistused sarnanevad eesmärgina loetletud

katusliigi omadega. Kaitseala kaitse-eesmärgiks on seatud kooslus ja liik, kelle kaitse jaoks on tegemist esindusliku ja soodsa seisundi säilitamiseks olulise alaga. Teisi kaitsealuseid liike ei ole kaitsekorra määramisel aluseks võetud, kuid nende puhul on arvestatud, et eesmärgiks seatav katusliik ja koosluse alusel kehtestatav kaitsekord tagab ka nende kaitse. Kaitse-eeskirjas sätestatud kaalutlusõiguse teostamisel saavutatakse nende liikide puhul kaitse-eesmärk (LKS § 14 lõige 2) LKS §-s 55 sätestatud isendikaitse kaudu. Teiste sõnadega tuleb nende liikide puhul kaitseala valitseja nõusolekul lubatud tegevusteks ja kaitseala valitseja nõusolekuta keelatud tegevusteks nõusolekut andes arvestada, et kavandatud tegevus ei oleks vastuolus LKS §-s 55 sätestatud isendikaitse põhimõtetega. Isendikaitse väldib konkreetsete isendite surmamist, kahjustamist ja hävitamist, kuid ei taga nende liikide elupaikade säilimist sellises mahus, et oleks tagatud nende liikide püsiv pikaajaline säilimine nende levikualal.

Niidu maastikukaitseala mosaiikne maastik pakub palju erinevaid elupaiku, mistõttu on erinevalt tavalistest linnahaljasaladest Niidu metsas olnud küllaltki liigirikas linnustik. Tenno Laur ja Indrek Tammekänd tegid kaitsealal 2005. aastal linnustiku inventuuri, mille käigus määrati 65 alal pesitsevat linnuliiki. Niidu maastikukaitseala kaitsekorralduskava (aastateks 2013–2022) eeltööna tegi Heikki Luhamaa 2012. aastal kaitsealuste linnuliikide inventuuri, mille tulemusel fikseeriti alal 23 linnuliiki. Linnustikus domineerivad mosaiikse noore lehtpuistuga sobivad liigid, nagu metsvint, ööbik, rasvatihane ja põdsalinnud. 2012. aastal tehtud inventuuris leiti, et metsvint on kaitsealal domineeriv liik, keda leidub kogu alal. Jõekallast piiravas roostikus on tavaline liik kõrkja-roolind. Kaitsealustest liikidest inventeeriti 2012. aastal kaitsealal üks väike-kärbsenäpi (*Ficedula parva*, III kaitsekategooria) territoorium Ruunaoja uhtorus kasvavas vanas pärna-sanglepa laialehises puistus. 2013. aastal tehti alal kaitsekorralduskava koostamise eeltööna (Consultare OÜ) kaitsealuste soontaimede inventuur. Leiti kolm III kaitsekategooria taimeliiki: pruunikas pesajuur (*Neottia nidus-avis*), suur käöpõll (*Listera ovata*) ja vööthuul-sõrmkäpp (*Dactylorhiza fucsi*). Kõik kolm alal registreeritud liiki kuuluvad Eesti ohustatud liikide punase nimestiku ohuväliste liikide kategooriasse (eElurikkus, 2012). Enamik liikide kasvukohti jääb Tammiste teest põhja poole, kus taimed kasvavad metsaradade läheduses. Pruunikas pesajuur on mittefotosünteesija, mis tähendab, et taim saab hakkama ilma valguseta, nii võib liiki leida ka hämarates metsaalustes. Kokku registreeriti seda taime alal 50 isendit. Vööthuul-sõrmkäpa ja suure käöpõlle 3–5 isendit leiti kumbagi kahest kasvukohast: Jaansonu raja ja jõe vaheliselt niidetavalt alalt ning hõredama metsa alt.

Eelnimetatud III kaitsekategooria linnu- ja taimeliigid ei ole kaitse-eesmärgiks seatud. Nende liikide puhul tuleb arvestada, et kaitseala valitseja võib tuginedes LKS §-s 55 sätestatud isendikaitse sätetele seada lisaks kaitse-eeskirjas esitatud piirangutele liigispetsiifilisi tingimusi, mis on vajalikud isendikaitseks.

2.2. Kaitse alla võtmise otstarbekus

Niidu maastikukaitseala on kaitse all 1985. aastast. Niidu kaitseala puhul on tegemist äärmiselt mitmekesise reljeefi ja taimestikuga. Kaitseala reljeef on luidete tõttu lainjas. Läbi jõekalda luiteahelike lõikuvad sügavad salkorud, mille põhjas voolavad ojad (Pärnumaa väärtuslikud maastikud, 2016). Läänepoolses osas olevate luiteküngaste juures on kohti, kus kõrguste vahe ulatub 7,5 meetrini (Lepik, 2002⁶). Kaitseala peamiseks väärtuseks olevad erivanuselised ja

⁶ Lepik, I. 2002. Tammiste tee ja Pärnu jõe vahelise ala detailplaneeringu keskkonnamõju hindamise aruanne.

kõrge väärtusega puistud on elupaigaks paljudele liikidele ja oluline osa linna rohealast. Mosaiiksel maastikul leiduvate elupaikade rohkusest tuleneb ala küllaltki liigirikas linnustik. Pärnu linna üldplaneeringu järgi on Niidu maastikukaitseala määratud rohelisteks koridoriks ning oluliseks puhkealaks (Pärnu linna üldplaneering 2001–2025). Planeering näeb ette ala säilitamise rohe- ning puhkealana. Niidu maastikukaitseala omab ühe vähese Pärnu jõe kaldal linna piires säilinud rohealana tähtsust ka Pärnu jõe kaitseal. Roheala säilitamist linnakeskkonnas peetakse oluliseks eelkõige nende puhkeotstarvet ja positiivset mõju keskkonnale silmas pidades: puistud vähendavad saastet ja müra ning loovad linnaelanikele meeldiva elukeskkonna. Pärnu Linnavalitsus soovib alale kavandada Niidu maastikukaitseala loodusväärtusi ja kaitse-eesmärke arvestavad puhkevõimalusi. Seepärast on oluline hoida Niidu metsamaastikku jätkuvalt kaitse all.

LKS § 48 lõike 1 kohaselt tagatakse I kaitsekategooria liikide kõikide teadaolevate elupaikade või kasvukohtade kaitse kaitsealade või hoiualade moodustamise või püsielupaikade kindlaksmääramisega. Niidu kaitsealal tuvastasid 2015. ja 2016. aasta seirete käigus Indrek Tammekänd ja Raivo Endrekson ühe kassikaku paari sigimispaiiga suurusega 32,5 ha.

Pärnu jõe kallastel, sh Niidu maastikukaitsealale jäävas osas on registreeritud mitu II kaitsekategooria nahkhiireliiki. 2003. aasta juulis Lauri Lutsari (ELF, nahkhiirte projektijuht) ja Matti Masingu (zooloog) tehtud inventuuri käigus registreeriti alal nii Eestis laialt levinud ning suhteliselt arvukaid (nt põhja-nahkhiir, suurkõrv) kui ka paiguti levinud ja vähem arvukaid liike (nt suurvidevlane). Kõikide liikide puhul on Niidu maastikukaitseala oluline lennuala. Suurvidevlase ja põhja-nahkhiire isendeid registreeriti kõrge kaldaga Niiduoja ümbruse poolavatud parkmetsas. Suure tõenäosusega asub sellel alal ka suurvidevlase poegimiskoloonia, kuna seal on selleks vajalikud elupaigaelemendid (suured õõnsustega puud). Tammiste teest põhja poole jäävad tihedama pihlaka alusmetsaga männikud on määratud suurvidevlase lennualaks, mis ulatub osaliselt kaitseala piiridest väljapoole. Eestis on nahkhiirte saakputukate arvukus väga kõrge just looduslike kallastega veekogude ääres (Masing *et al.*, 2004), mistõttu on ka Pärnu jõe äärne kaldapiirkond nahkhiireliikidele tähtis toitumiskoht. Niidu maastikukaitsealal on nahkhiirtele sobivaks elu- ja toitumispaiigaks lisaks jõe ja selle kaldaalale ka vanad leht- ja segametsad, niidud ja parkmets. Nahkhiiri on registreeritud kogu kaitsealal, kuid kogu kaitseala ulatuses levib vaid suurkõrv. Teised suurema levikuga nahkhiired kaitsealal on põhja-nahkhiir ja pargi-nahkhiir, keda on vaadeldud 38,8 ha suurusel alal, ja ning suurvidevlane, kelle levila on 37,5 ha suurune.

Võrreldes kehtiva kaitse-eeskirjaga eemaldatakse kaitse-eesmärkide hulgast jäälinde (*Alcedo atthis*) ja nõmmelõoke (*Lullula arborea*). Jäälinde elutseb põõsaste ja puudega kaetud järskude kallastega jõgede, ojade, järvede ja kraavide läheduses, kus on puhas läbipaistev vesi ja vaikne vool. Nõmmelõoke eelistab elupaigana kuivi ja poolavatud kooslusi ning elutseb põhiliselt nõmmedel, nõmmemetsades, liivastel raiesmikel või loometsades (Mäesepp, 2012⁷). Kaitseala kaitse-eesmärgiks olevaid liike nõmmelõokest ja jäälinde 2012. aastal tehtud inventuuri käigus ei leitud ja kuna nende liikide pesitsemise kohta puuduvad Niidu maastikukaitsealal ka varasemad vaatlused ning alal ei leitud liikidele hästi sobivaid biotoope, siis arvatakse liigid kaitse-eesmärkide hulgast välja.

⁷ Mäesepp, K. 2012. Nõmmelõoke – pööripäevalind.

2.3. Kaitstava loodusobjekti tüübi valik

Kaitseala tüübiks on maastikukaitseala, kuna kaitseala peamine kaitse-eesmärk on säilitada väärtuslikke maastikuelemente, metsamaastikku ja seal kujunenud metsakooslusi ning jõeäärseid niidukooslusi. Hoiuala kaitsekord ei ole alale piisav, sest sellele ei koostata kaitse-eeskirja, mis on erinevate kaitseväärtuste olemasolu korral kaitsereservi täpsustamiseks vajalik. Samuti ei võimalda hoiuala kaitsekord mitme eri rangusega võõndi moodustamist ja vajalike piirangute rakendamist, mis on vajalik I kaitsekategooria linnuliigi kassikaku kaitseks. Vastavalt LKS § 28 lõikele 1 on maastikukaitseala maastiku säilitamiseks, kaitsmiseks, uurimiseks, tutvustamiseks ja kasutamise reguleerimiseks. Seega sobib Niidu kaitsealal rakendada kaitstava loodusobjekti tüübina jätkuvalt maastikukaitseala. Püsielupaik ei sobi kaitseala tüübiks, sest seal kaitstakse ainult konkreetse liigi elupaika, mitte erinevate väärtustega looduskompleksi.

2.4. Kaitstava loodusobjekti välispiir ja võõndite piirid

Kaitseala piiritlemisel on lähtunud põhimõttest, et kaitsealasse on hõlmatud kaitset vajavad loodusväärtused ning ala piirid oleksid looduses selgelt tuvastatavad ja üheselt mõistetavad. Seetõttu on piiritlemisel kasutatud võimaluse korral selgepiirilisi ja ajas vähe muutuvaid objekte (teed, möödistatud maaüksused, kraav (Väike-Niidu oja)), aga ka kaldajoont, kõlviku piiri ja mõttelist sirget. Kaitseala piir on kantud kaardile, kasutades alusena Eesti põhikaarti (möötkava 1 : 10 000) ja maakatastri andmeid.

Niidu maastikukaitseala pindala on 68,1 ha. Suurem osa kaitsealast on munitsipaalmaa, vaid 0,04 ha moodustab riigimaa. Eramaad kaitsealale ei jää. Võrreldes senise kaitsekorraga väheneb kaitseala pindala 16,7 ha võrra.

Olulisem vähenemine toimub kaitseala idaosas, kus kaitseala koosseisust arvatakse välja üks lahustükk suurusega 5,9 ha (jätkuvalt riigi omandis olev maa). Sellel alal asuvad kooslused ei ole kõrge loodusväärtusega ja seal ei ole registreeritud ühtegi linnu- ega taimeliiki. Kuna lahustükk asub tiheda liiklusega raudtee ja sõidutee vahel ei ole tõenäoline, et sellest kujuneb kõrge looduskaitselise väärtusega ala. Muudatus on osaliselt vajalik ka Rail Baltic planeeringu elluviimiseks.

Kaitsealast välja jääb ka Tammiste tee ning Tammiste tee ja Ehitajate tee liiklussõlm koos haljasalaga. Tegemist on suure liikluskoormusega teedega, kus loodusväärtusi ei ole, samuti puuduvad olulised loodusväärtused teega piirnevatel haljasaladel. Tiheda asustusega linnapiirkonnas on liini- ja teede rajatiste hooldus- ja rajamistööd sagedasemad kui hajusama asustustihedusega piirkonnas, samuti on planeeritud taristu arendamist. Nimetatud teede, liiklussõlme ja haljasala kaitsealast välja jätmise vähendab ka riigi halduskoormust, kuna sellisel juhul pole nimetatud tööde tegemiseks vaja kaitseala valitseja igakordset nõusolekut.

Lisaks arvatakse kaitse alt täielikult välja ala loodenurka jääv eraomandis olev maaüksus Niidu tn 1d (62517:064:0063). Maaüksusel on registreeritud nahkhiirlaste leviala, kuid muid loodusväärtusi seal ei ole. Üksuse kaitse alt väljaarvamine ei ohusta kaitse-eesmärgiks seatud nahkhiirte populatsiooni, kuna tegemist pole nahkhiirlastele omase tüüpilise puhke- ega toitumispaigaga ja tegemist on nende levila äärealaga. Seetõttu pole otstarbekas eramaa jätkuvalt kaitse all hoidmine.

Varasema kaitsekorra järgi kuulub kogu maastikukaitseala sihtkaitsevööndisse. Tänapäeval peetakse linnametsade puhul oluliseks ka nende puhkeotstarvet ja üldist positiivset mõju keskkonnale: puistud vähendavad saastet ja müra ning loovad linnaelanikele meeldiva elukeskkonna. Pärnu linnavalitsus soovib alale kavandada Niidu loodusväärtusi ja kaitseesmärke arvestavad puhkevõimalused, nagu vabaõhuürituste toimumispaik, puhkekohad, lõkkeplatsid, õpperajad, mänguväljakud (Tammiste tee ja Pärnu jõe vahelise ala detailplaneeringu seletuskiri, 2002). Eelnevat arvesse võttes on otstarbekas jätta kõrgema loodusväärtusega ala endiselt sihtkaitsevööndisse, kuid aktiivsemalt kasutatav ja väiksema loodusväärtusega ala tsoneerida piiranguvööndisse. Seega väheneb sihtkaitsevööndi pindala seniselt 84,8 hektarilt 38,3 hektarini. Sihtkaitsevööndist on suurem osa munitsipaalmaa, 0,04 ha on riigimaa. Piiranguvööndi suurus on 29,8 ha, mis kõik on munitsipaalmaa.

Niidu sihtkaitsevööndi piir kattub suures osas välispiiriga. Põhjast külgneb piir Väike-Niidu ojaga (oja telgjoonest 2 m laiuse puhvriga), tänavate (Niidupargi tee) ja pinnasteega (tee telgjoonest 10 m laiuse puhvriga); idast Ehitajate tee, lõunast Tammiste tee ning läänest Tammiste teed ja Oja tänavat ühendava teega. Sihtkaitsevööndisse jääb kaitseala kõrgema väärtusega metsaosa ja kaitsealuse linnuliigi kassikaku elupaik. Kompaktse ja mitmekesise metsamaastiku ning kassikaku elupaiga kaitse on kõige paremini tagatud sihtkaitsevööndi kaitsekorraga, piiranguvööndi kaitsekord ei võimalda seada hooldusraiatele piiranguid. Raiete tegemine kahjustaks kassikaku elupaika ja vähendaks metsakoosluste väärtust.

Niidu piiranguvöönd asub kahel lahustükil, mis jäävad Tammiste tee ja Pärnu jõe vahelisele alale. Pärnu jõe poolne piir kulgeb mööda kaldajoont. Idaküljes külgneb välispiir Tammiste teelt alla maaüksusel Tammiste tee 1 (62516:002:0002) maaüksusele keerava tee serva pidi punktini koordinaatidega X=533 103, 660 ja Y=6 470 647,810, kust kulgeb mõttelise sirgena kaldajoone, punktini koordinaatidega X=533 003,430 ja Y=6 470 630, 400. Läänepoolne kulgeb mööda paaditee ümber olevat maaüksuse Paremkalda kallasrada L9 (62520:001:0003) kaitsealapoolset piiri. Selle lõppemisel Ringtee metsa maaüksusel (62517:064:0066) ca 25 m lõigul mööda nõlva punktini koordinaatidega X=531 077, 209 ja Y=6 471 895, 472, kust kulgeb edasi mõttelise sirgena Tammiste teeni, punktini koordinaatidega X=531 132,370 ja Y=6 471 921, 829. Kahte lahustükki lahutab Ehitajate tee. Läänepoolse lahustüki idapiiriks on maaüksuse Ehitajate tee T11 (62517:064:0072) piir, idapoolse lahustüki läänepiiriks maaüksusel Tammiste mets (62516:002:0011) olev metsa ja rohumaa vaheline kõlvikupiir. Piiranguvööndisse jääb metsakooslusi, jõeäärseid niidukooslusi ja nahkhiirlaste elupaiku. Läänepoolsel piiranguvööndi lahustükil läbib alates 2004. aastast aktiivsemaks kasutamiseks mõeldud Niidu metsa Pärnu jõe äärde jäävat kaldaala tihedalt kasutuses olev uue ja vana silla vahele rajatud Jaansoniterviserada (Pärnu jõe kallaste ja akvatooriumi detailplaneering, 2010). See on 4 m laiune kõvakattega jalgratta- ja jalakäijate tee, mis on osaks Pärnu sildade vahelisest rattaringist. Rada paikneb piki Pärnu jõe kallast, arvestades reljeefi ja taimestikku. Kaugus jõest on vahemikus 5–40 m (Lepik, 2002). Niidu maastikukaitsealale jääva rajalõigu pikkus on umbes 1,8 km. Piiranguvöönd hõlmab Niidu maastikukaitseala kõige aktiivsema kasutusega piirkondi, mille kasutamisest tuleneb mõõdukas füüsiline mõju looduskeskkonnale. Piiranguvööndisse arvatud väärtused on säilinud ka ala praegust aktiivset kasutust arvestades, mistõttu on piiranguvööndi režiim alale piisav ja otstarbekas.

2.5. Kaitsekord

2.5.1. Kaitsekorra kavandamine

Kaitseala kaitsekorra väljatöötamisel on arvestatud kaitsekorralduskavas esitatud ettepanekutega (OÜ Consultare, 2013) ning kaitsealal asuvate loodusväärtuste kaitse vajadusega (keskkonnaregister, 2017).

Kaitse-eeskirjaga kehtestatavad piirangud on sätestatud ulatuses, mis tagab kaitsealal asuvate liikide nende elupaikade ja koosluste soodsa seisundi ning on proportsionaalne saavutatavale efektile.

Kaitseala kaitse-eeskiri seab kitsendused omandiõigusele (PS § 32). Keskkonda mõjutava tegevuse õigusliku regulatsiooni aluseks on PS §-st 5 tulenev loodusvarade ja loodusressursside kui rahvusliku rikkuse säästva kasutamise põhimõte. Elu- ja looduskeskkonna säästmise ja sellele tekitatud kahju hüvitamise kohustus tuleneb PS §-st 53. Tulenevalt PS §-dest 5, 32 ja 53 ning keskkonnaseadustiku üldosa seaduse ja LKS alusel võib omandiõigust piirata. Omandiõiguse põhiolemuse säilimiseks peavad seadusest tulenevad piirangud olema proportsionaalsed ehk piirangu eesmärgi saavutamiseks sobivad, vajalikud ja mõõdukad.

Kaitse-eeskirjaga piirangute seadmise eesmärk on alal leiduvate loodusväärtuste säilimine. Alale kaitse tagamisega ja tegevustele piirangute seadmisega ala loodusväärtused säilivad, loodusväärtusi kahjustavate tegevuste elluviimisel need hävivad.

Kaitseala jaguneb vastavalt kaitsekorra eripärale ja majandustegevuse piiramise astmele üheks sihtkaitsevööndiks ja üheks piiranguvööndiks.

Seniste kaitstavate loodusobjektide piiride muutmiseks ja kaitsekorra uuendamiseks tunnistatakse kehtetuks Vabariigi Valitsuse 1. veebruari 2007. a määrus nr 34 „Niidu maastikukaitseala kaitse-eeskiri” ning asendatakse Vabariigi Valitsuse 18. mai 2007. a määruse nr 154 „Hoiualade kaitse alla võtmine Pärnu maakonnas” lisas esitatud Pärnu jõe hoiuala kaart.

Kaitse-eeskiri ei reguleeri ujuvvahendiga sõitmist, kuna kaitsealal puudub selleks sobilik veekogu. Kaitseala piirneb Pärnu jõega, kus on ujuvvahendiga sõitmine lubatud. Samuti ei reguleerita jahipidamist ega jahilukite lisaõõtmist, sest vastavalt jahiseaduse § 3 lõike 2 punktile 1 ei kuulu jahimaa hulka planeeringuga määratud linna, alevi ja aleviku ning küla selgelt piiritletav kompaktses asustusega ala, samuti puhke- ja virgestusala, kus ohutu jahipidamine ei ole võimalik. Samuti ei reguleerita adru varumist, kuna kaitseala piirneb Pärnu jõega, kus adru ei kasva. Veel ei reguleerita poollooduslike koosluste ilme ja liigikoosseisu tagamiseks vajalikku tegevust. Kuigi kaitsealal on ühe kaitse-eesmärgina nimetatud niidukooslusi, ei ole need tüüpilised poollooduslikud kooslused, vaid neid käsitletakse maastikuelementidena. Poollooduslike kooslusi elupaigatüüpina ei ole alal ka inventeeritud.

2.5.2. Kaitsekorra üldpõhimõtted

Kaitse-eeskirjaga on inimestel lubatud viibida ning püüda kala, korjata marju, seeni ja muid metsa kõrvalsaadusi kogu kaitsealal. Inimeste liikumist ja loodusandide kasutamist pole piiratud, kuna inimeste kohalolek ning marjade, seente ja muude metsa kõrvalsaaduste

korjamine ei häiri olulisel määral kaitseala linnustikku ega kahjusta kooslusi. Kassikakk võib olla häirimise suhtes tundlik, kuid arvestades sellega, et tegemist on linnakeskkonnaga ei ole ajalise liikumispiirangu rakendamine proportsionaalne. Kala püüdmiseks kaitsealal tõenäoliselt suurt huvi ei ole, kuid seda on reguleeritud, kuna alale jääb vooluveekogusid, mistõttu ei ole kalapüük kaitsealal välistatud. Kala püüdmine ei kahjusta kaitseala väärtusi.

Telkimine ja lõkke tegemine on lubatud kohas, mis on kaitseala valitseja nõusolekul selleks ette valmistatud ja tähistatud. Telkimine ja lõkke tegemine väljaspool selleks ettevalmistatud kohta on lubatud ainult kaitseala valitseja nõusolekul. Piirang aitab vältida koosluse ja kaitsealuste liikide kasvukohtade tahtmatut kahjustamist. Kaitse-eeskirja koostamise ajal selliseid kohti alal ei ole, kuid Pärnu linnavalitsusel on soov rajada kaitsealale puhkevõimalused (Tammiste tee ja Pärnu jõe vahelise ala detailplaneeringu seletuskiri, 2002) koos lõkkekohtadega. Kaitsekorralduskavaga on tehtud ettepanek paigaldada ürituste ajaks ajutised lõkkekohad.

Kaitsealal on lubatud sõidukiga ja maastikusõidukiga sõitmine teedel (ehitusseadustiku § 92 lõike 1 tähenduses). Jalgratatega sõitmine on lubatud ka radadel, kuna see ei kahjusta ala kaitse-eesmärgiks olevaid elupaigatüüpe ja liike. Kaitseala läbib radade võrgustik, mis katab täielikult jalgrattaga sõidu vajaduse. Jalgrattaga sõit väljaspool teid ja radasid võib kaasa tuua tallamisega kaasnevaid pinnasekahjustusi (taimestiku hävimist, erosiooni nõlvadel). Sõiduki ja maastikusõidukiga (liiklusseaduse § 2 punktide 73 ja 36 tähenduses) sõitmine väljaspool teid (sh kaitseala radadel, metsasihtidel) kahjustab pinnast ja seeläbi kaitstavate elupaigatüüpide soodsat seisundit. Sõiduki ja maastikusõidukiga sõitmine väljaspool teid on lubatud järelevalve- ja päästetöödel, kaitse-eeskirjaga lubatud tegevusel, kaitseala valitsemise ja kaitse korraldamisega seotud tegevusel ning kaitseala valitseja nõusolekul teostataval teadustegevusel. See piirang kehtestatakse alal asuvate elupaikade kahjustamise ja pinnasekahjustuste vältimiseks ning kaitsealal leiduvate linnuliikide häirimise ärahoidmiseks. Erandid võimaldavad eri- ja hädaolukordades tegutsemist ning kaitsealal vajalikku tegevust. Leevendused sõidukitega sõitmiseks väljaspool teid ja maastikusõidukitega sõitmiseks tulenevad LKS § 30 lõikest 3 ja § 31 lõike 2 punktist 10.

2.5.3. Vajalik tegevus

Niidukoosluste esinemisaladel on nende ilme ja liigikoosseisu säilitamiseks vajalik rohu niitmine, puu- ja põõsarinde harvendamine ning kujundamine. Piiranguvööndis on vaadete avamiseks vajalikud raied. Kaitseala valitsejal on seejuures õigus esitada nõudeid raieaja ja tehnoloogia, metsamaterjali kokku- ja väljaveo ning puistu koosseisu ja täiuse osas. Niidukoosluste säilimine ning järjepidev hooldamine on vajalik traditsioonilise maastikupildi ning liigilise ja kõlvikulise mitmekesisuse hoidmiseks. Jõeäärsete niitude avatuna hoidmine on vajalik eelkõige puhkeväärtuste ja jõevaadete säilimiseks (Niidu maastikukaitseala kaitsekorralduskava 2013–2022).

2.5.4. Tegevuste kooskõlastamine kaitseala valitsejaga

Kaitseala valitseja nõusolekuta on kaitsealal keelatud muuta katastriüksuse kõlvikute piire ja sihtotstarvet, koostada maakorralduskava ja teha maakorraldustoiminguid, kehtestada detail- ja üldplaneeringut, lubada ehitada ehitusteatise kohustusega või ehitusloakohustuslikku ehitist,

sealhulgas lubada püstitada või laiendada lautrit või paadisilda, anda projekteerimistingimusi ja ehitusluba või rajada uut veekogu, mille pindala on suurem kui viis ruutmeetrit, kui selleks ei ole vaja anda vee erikasutusluba, ehitusluba ega esitada ehitusteatist. Tegevused, mis on keelatud, kui selleks ei ole kaitseala valitseja nõusolekut, on määratud vastavalt LKS § 14 lõikele 1.

Kaitseala valitseja ei kooskõlasta tegevust, mis kaitse-eeskirja kohaselt vajab kaitseala valitseja nõusolekut, kui see võib kahjustada kaitseala kaitse-eesmärkide saavutamist või kaitseala seisundit. Kui tegevust ei ole kaitseala valitsejaga kooskõlastatud või tegevuses ei ole arvestatud kaitseala valitseja kirjalikult seatud tingimusi, mille täitmisel tegevus ei kahjusta kaitseala kaitse-eesmärgi saavutamist või kaitseala seisundit, ei teki isikul, kelle huvides nimetatud tegevus on, vastavalt haldusmenetluse seadusele õiguspärasest ootust sellise tegevuse õiguspärasuse osas.

Praktikas on tingimuste esitamine kõige enam kasutatav võtte, millega välditakse kaitsealadel majandustegevuse kahjustavat mõju. Enamasti ei keelata tegevust, mis on kaitse-eeskirjas lubatud kaitseala valitseja nõusolekul, vaid püütakse kaalutusõiguse kaudu leida lahendusi, kus tegevus loodusväärtusi ei kahjusta, ühitades looduskaitse ja arendushuvid.

2.5.5. Sihtkaitsevöönd

2.5.5.1. Sihtkaitsevööndi eesmärgid

Sihtkaitsevöönd on kaitseala osa seal väljakujunenud või kujundatavate koosluste säilitamiseks. Kaitsealal on Niidu sihtkaitsevöönd, mille kaitse-eesmärk on kaitsta metsamaastikku, metsalinnustikku ja kaitsealust linnuliiki kassikakku (*Bubo bubo*) ning tema elupaiku.

2.5.5.2. Lubatud tegevused sihtkaitsevööndis

Sihtkaitsevööndis on lubatud kuni 200 osalejaga rahvaürituse korraldamine. Kaitseala on populaarne koosviibimiskoht ja arvestades, et tegemist on linnapiirkonnaga, on otstarbekas tõsta üritustest osavõtjate piirarvu võrreldes kehtiva kaitse-eeskirjaga, mille kohaselt tuli rahvaüritus kooskõlastada alates 100 osalejast. Niidu kaitseala metsasid on läbi aegade kasutatud peale sportimis- ja puhkevõimaluste ka ürituste korraldamiskohana. Piirarvu tõstmine vähendab kooskõlastuste arvu, millega kaasneb halduskoormuse vähenemine. Piirarvu tõstmine 200 osalejani ei mõju loodusväärtustele negatiivsemalt kui varasem piirarv, kuna üritusi viiakse üldjuhul läbi juba välja kujunenud ja ettevalmistatud teedel ning radadel. Rohkem kui 200 osalejaga rahvaürituse korraldamine on lubatud kaitseala valitseja nõusolekul. Kaitseala sihtkaitsevööndis ei ole ette näha suuremate ürituste korraldamist, kuna alal puuduvad selleks sobilikud kohad, kuid kaitse-eeskirjaga on selleks antud võimalus, kuna kaitseala asub tervikuna tiheasustusalal. Kaitseala valitseja saab nõusoleku andmisel seada tingimusi, mille täitmine tagab kaitseväärtuste säilimise. Sihtkaitsevöönd on kaitseala osa, kus asub I kaitsekategooria linnuliigi elupaik ja suletud metsamaastik ning külastajate massiline viibimine

võib kahjustada võõndi kaitse-eesmärgi saavutamist. Ebasobiv käitumine metsas toob kaasa puude ja põõsaste vigastamise ning metsade tervisliku seisundi halvenemise. Kaitseala metsadele võib külastajate ebasobiv käitumine mõju avaldada okste murdmise ja raiumise kaudu. Seetõttu piiratakse sihtkaitsevööndis rahvaürituste korraldamist.

Sihtkaitsevööndis on kaitseala valitseja nõusolekul lubatud koosluste kujundamine vastavalt kaitse-eesmärgile ja kaitsealuste liikide elutingimuste säilitamiseks vajalik tegevus. Niidu metsad on olulise puhkeväärtusega, seega on esteetilise mulje loomiseks, ohutu liiklemise ja turvalisuse suurendamiseks ning lisaks loodusliku mitmekesisuse säilitamiseks ning puude kasvutingimuste parandamiseks vajaduse korral lubatud kujundusraied. Samuti võib tekkida vajadus puhastada ojanõlvu võsast. Kaitseala valitseja nõusoleku nõue võimaldab seada tingimusi tööde tegemise viisile ja ajale lähtuvalt kaitstavate elupaigatüüpide ja liikide vajadusest. Näiteks saab vajaduse korral seada tegevusele ajalisi piiranguid lindude pesitsusperioodil.

Kaitseala valitseja nõusolekul on lubatud tee ja tehnovõrgu rajatise ning tootmisotstarbeta rajatise püstitamine kaitsealal asuva kinnistu või kaitseala tarbeks ning olemasolevate rajatiste hooldustööd. Kuigi sihtkaitsevööndis on olemas radade võrgustik, antakse kaitse-eeskirjaga võimalus teede rajamiseks, kui see peaks vajalikuks osutama (näiteks Tammiste tee ja Oja tee vahel ühenduse parandamiseks). Tehnovõrgu rajatiseks on näiteks valgustuse rajamine teede või radade äärde. Tootmisotstarbeta rajatiseks on näiteks loodushariduse eesmärgil paigaldatavad infotahvlid ja külastajaid suunavad viidad. Vabariigi Valitsuse määrus annab kaitseala valitsejale õigusliku aluse kaalutlusotsuse tegemiseks, millega antakse võimalus lubada tulevikus tee ja tehnovõrgu rajatise ning tootmisotstarbeta rajatise püstitamiseks ka vastavalt maakonnaplaneeringule. Kaalutlusotsuse tegemisel lähtub kaitseala valitseja alal leiduvatest loodusväärtustest ja vajaduse korral seab tingimusi loodusväärtuste kaitseks.

Kaitseala valitseja saab kaaluda tee ja tehnovõrgu rajatise või tootmisotstarbeta rajatise püstitamise võimalikkust lähtuvalt alal leiduvatest loodusväärtustest ja vajaduse korral seada tingimusi loodusväärtuste kaitseks. Seega on võimalik lubada püstitada kaitsealale neid rajatise, millel puudub oluline negatiivne mõju kaitseala loodusväärtustele. Uute hoonete püstitamine sihtkaitsevööndisse on keelatud, sest tegemist on väärtusliku metsaalaga ja uute hoonete rajamine vähendab sihtkaitsevööndis paiknevate koosluste pindala ja liikide elupaiku. Hooneid ega õuemaad kaitsealal ei asu, seega pole vaja lubada hoonete hooldustööd. Rajatiste hooldustööd on lubatud, sest võõndis asub palju radu, mida aktiivselt kasutatakse sportimisel jm vaba aja veetmisel ja need tuleb hoida liiklejatele ohutud ja kasutatavad. Olemasolevate rajatiste hooldustööd kaitseala eesmärke ei kahjusta.

Kaitseala valitseja nõusolekul on sihtkaitsevööndis lubatud maaparandussüsteemide hooldustööd ja loodusliku veerežiimi taastamine. Maaparandussüsteemideks on alal olemasolevad kraavid, mida on kaitseala valitseja nõusolekul lubatud korrastada. Maaparandussüsteemide hoiutöid saab lubada juhul, kui sellega ei kahjustata metsakoosluste veerežiimi või see on vältimatu, et tagada näiteks teel liikumise ohutus. Hooldustööde lubamisel hindab Keskkonnaamet ühelt poolt tegevuse potentsiaalset mõju ala loodusväärtustele, teisalt kaalub, kas hooldamata jätmise tekitaks kahju väljaspool kaitseala asuvatele aladele. Hooldustööd, milleks on vajalik kaitseala valitseja nõusolek, on näiteks puittaimestiku raiumine, veejuhtme sügavuse ja põhjalaiuse taastamine sette eemaldamisega, truubi ja regulaatori settest puhastamine, truubiotsakute korrastamine ja voolutakistuse eemaldamine,

välja arvatud kui voolusängist kõrvaldatakse voolutakistusena üksikuid esemeid, nagu langenud puud, suuremad kivid, prügi. Samuti ei ole kaitseala valitseja nõusolekut vaja rohttaimede ja peenvõsa niitmiseks. Samas on oluline, et ka nende tööde tegemisel arvestataks ala kaitse-eesmärgiga ega kahjustataks loodusväärtusi. Loodusliku veerežiimi taastamiseks praegu vajadus puudub, kuid kaitse-eeskirjaga on selleks tegevuseks võimalus jäetud juhul, kui selleks peaks tekkima vajadus.

2.5.5.3. Keelatud tegevused sihtkaitsevööndis

Kaitseala sihtkaitsevööndis on keelatud majandustegevus ja loodusvarade kasutamine, arvestades määrusega sätestatud erisustega (näiteks seente, marjade korjamine). Loodusvarade kasutamise piirang on vajalik sihtkaitsevööndi kaitse-eesmärkide säilitamiseks. Loodusvarade kasutamisega kaasneb kaitstavate elupaigatüüpide ja liikide elupaikade hävitamine, mistõttu ei saa seda alal lubada. Vastavalt majandustegevuse seadustiku üldosa seadusele on majandustegevus iga iseseisvalt teostatav, tulu saamise eesmärgiga püsiv tegevus, mis ei ole seadusest tulenevalt keelatud. Tegevus, mille suhtes on kehtestatud teatamis- või loakohustus, loetakse samuti majandustegevuseks ka juhul, kui selle eesmärk ei ole tulu saamine. Seega kõik kaitse-eeskirja kaitsekorra üldpõhimõtete peatükis või sihtkaitsevööndite peatükis reguleeritud tegevused, mis on määrusega lubatud ja mida tehakse tulu saamise eesmärgil, ning tegevused, mis on lubatud kaitseala valitseja nõusolekul ja millega kaasneb teatamis- või loakohustus, on kaitseala sihtkaitsevööndis lubatud majandustegevus. Kaitse-eeskirjaga lubatakse sihtkaitsevööndis majandustegevust, mis ei kahjusta kaitseala kaitse-eesmärgi saavutamist või kaitseala seisundit.

2.5.6. Piiranguvöönd

2.5.6.1. Piiranguvööndi eesmärgid

Piiranguvöönd on kaitseala osa, mis ei kuulu sihtkaitsevööndisse. Kaitsealal on Niidu piiranguvöönd, mille kaitse-eesmärk on kaitsta metsakooslusi, jõeäärseid niidukooslusi ja käsitiivalisi ning nende elupaiku. Piiranguvööndis tuleb eelkõige vältida tegevusi, mis takistavad maastikuilme ja bioloogilise mitmekesisuse säilimist.

2.5.6.2. Lubatud tegevused piiranguvööndis

Piiranguvööndis on lubatud majandustegevus, arvestades kaitse-eeskirjas sätestatud erisusi.

Piiranguvööndis on lubatud kuni 200 osalejaga rahvaürituse korraldamine selleks ettevalmistamata kohas. Piiranguvööndis ettevalmistatud kohas kaitse-eeskirjaga rahvaürituse korraldamist ei reguleerita, kuna see on lubatud juba LKS-st tulenevalt. Ettevalmistatud kohad on väljakujunenud terviserajad. Rohkem kui 200 osalejaga rahvaürituse korraldamine selleks ettevalmistamata kohas on lubatud kaitseala valitseja nõusolekul. Suurema rahvaürituse korraldamiseks on vajalik taotleda kaitseala valitsejalt nõusolek, et kaitseala valitseja saaks ürituse korraldamisele seada tingimusi rahvahulkade hajutamiseks ja suunamiseks kohtadesse, kus kaitseala kaitseväärtusi ei kahjustata.

Piiranguvööndis on kaitseala valitseja nõusolekul lubatud rajatiste püstitamine, kusjuures rajatise püstitamisel ehituskeeluvööndisse ei laiene rajatisele kalda ehituskeeluvööndi ehituskeeld. See erisus on vajalik kuna piiranguvööndis on palju teid ja radu ning need on olulise tähtsusega tervisespordi ja vabaaja veetmise kohaks Pärnu jõe ääres. Kaitse-eeskirjaga antakse kaitseala valitsejale kaalutusõigus lubada vajaduse korral uute teede rajamist kohtadesse, kus kaitseväärtusi ei kahjustata. Pärnu Linnavalitsus soovib alale kavandada Niidu loodusväärtusi ja kaitse-eesmärke arvestavad puhkevõimalused, mille elluviimisel võib osutada vajalikuks muude rajatiste püstitamine, nagu puhkekohad, õpperajad jms. Uute hoonete püstitamine ei ole kaitsealal lubatud kuna võib kahjustada kaitse-eesmärgiks olevaid väärtusi. Sellise tegevuse tagajärjel muutub oluliselt kaitsealal välja kujunenud maastikuilme. Samuti häirib see käsitivalisi nende elupaikades. Samuti ei ole omavalitsusel huvi alale hooned püstitada.

Kaitseala valitseja nõusolekul on lubatud pilliroo varumine ja turberaie. Nii saab roo varumist lubada väljaspool lindude pesitsusaega, kas külmast või põuast tahkel pinnasel või tehnikaga, mis pinnast ei kahjusta. Külmunud pinnaselt roo varumine ja raie tegemine ei kahjusta enamasti pinnast, samuti ei pesitse sel ajal roostikus veel linnud, kuid muul ajal on suur oht, et rikutakse pinnast või hukuvad roostikus pesitsevate lindude järglased. Pilliroo niitmine on kaitsekorralduskava kohaselt alal vajalik hooldustöö, mis aitab kaasa jõe vaadete avamisele ja ala üldise puhkeväärtuse tõstmisele.

Turberaie on kaitseala valitseja nõusolekul lubatud seetõttu, et tegu on aktiivses kasutuses oleva linnaalaga ja raiete lubamine aitab säilitada ala turvalisust (ohtlikud puud või puistu osad). Jõeäärsel maastikul lähtutakse raiete lubamisel ka vaadeldavusest, et hoida ja tõsta ala rekreatiivset väärtust. Kuna Niidu-Tammiste metsamaastik on väärtuslik maastik ning Pärnu jõgi on kaunis veeteelõik, siis on oluline avada vaated puhkekohtadest jõe ning jõelt hooldatud maastikule. Lankide suurusele ei ole kaitse-eeskirjaga konkreetseid piiranguid seatud, kuna tegemist on munitsipaalmaaga, mis Pärnu linna üldplaneeringu kohaselt on määratud rohealana ja seetõttu ei ole ala puhkeväärtuste säilitamise vajadusest tulenevat alal metsamajanduslikku huvi. Raiete tegemisel on jäetud ka kaitseala valitsejaga kooskõlastamise nõue, et vajaduse korral seada raietele liikide ja koosluste kaitsest lähtuvaid lisatingimusi. Liikide kaitsest lähtuvalt võib tekkida vajadus seada raietele ajaline piirang või koosluste kaitsest lähtuvalt seada tingimused puistuelementide ja mitmekesisuse säilitamiseks sh seada vajadusel tingimusi ka langi kujule ja suurusele. Hoolimata metsamajandamise huvi puudumisest on siiski kaitse-eeskirjaga jäetud võimalus turberaie tegemiseks, et vajadusel metsa uuendada.

2.5.6.3. Keelatud tegevused piiranguvööndis

Piiranguvööndis on keelatud uue maaparandussüsteemi rajamine. Uute maaparandussüsteemide rajamine muudaks kaitseala veerežiimi. Veerežiimi muutmine on üldiselt olulise keskkonnamõjuga tegevus, mis kutsub esile ebasoovitavaid muutusi kooslustes

ja kaitsealuste liikide elupaikades. Kaitsealal puuduvad liigniisked alad, mistõttu pole maaparandussüsteemide rajamine hädavajalik. Keelatud on maavara kaevandamine, mis ohustaks pinnavormi ja seal kasvavat metsa. Kaitse-eeskiri ei luba ka veekogude veetaseme ja kaldajoone muutmist, kuna kallas moodustab koos alal asuvate metsa- ja niidualadega ühtse maastikukoosluse. Lisaks on jõgi ja selle kaldaala nahkhiirtele sobiv elu- ja toitumispaik. Keelatud on puhtpuistute kujundamine ja energiapuistute rajamine ning biotsiidi, taimekaitsevahendi ja väetise kasutamine, sest need tegevused vaesestavad elustiku mitmekesisust ja maastikuilmet ning ala looduslikku seisundit.

Piiranguvööndis on keelatud puidu kokku- ja väljavedu külmumata pinnaselt, sest see kahjustab pinnast. Nimetatud tegevuse keelamine külmumata pinnaselt hoiab ära pinnase võimaliku kahjustamise. Kuna igal talvel pinnas ei külmu, on kaitseala valitseja nõusolekul lubatud puidu kokku- ja väljavedu külmumata pinnaselt, kui pinnas seda võimaldab.

3. Menetluse kirjeldus

Niidu maastikukaitseala kaitse-eeskirja avalik väljapanek toimus ajavahemikul 4. detsember 2017 kuni 8. jaanuar 2018. a Keskkonnaameti Lääne regiooni Pärnu kontoris. Teated kaitse-eeskirja avaliku väljapaneku ja avaliku arutelu kohta ilmusid 1. detsembril 2017. a üleriigilise levikuga ajalehes Õhtuleht ning kohalikus ajalehes Pärnu Postimees. Väljaandes Ametlikud Teadaanded ilmus kaitse-eeskirja eelnõu avalikustamise teade 28. novembril 2017. a. Niidu maastikukaitseala kaitse-eeskirja muutmise eelnõu materjalidega oli võimalik tutvuda ka Keskkonnaameti koduleheküljel. Looduskaitseaduse §9 lg 4 p3 alusel tegi Keskkonnaamet ettepaneku arutada asja ilma avaliku aruteluta.

Looduskaitseaduse §-s 9 sätestatud kaitse alla võtmise menetluse käigus saadeti e-kirjaga teade kaitse-eeskirja eelnõu avalikustamise kohta 2 maaomanikule: Pärnumaa Kutsehariduskeskusele ja Pärnu Linnavalitsusele. Teavitust saadeti ka Maanteeameti lääne regioonile, Veeteede Ametile, Keskkonnainspeksioonile ja Riigimetsa Majandamise Keskusele ning eraomandis oleva maaüksuse Niidu tn 1d (62517:064:0063) omanikule. Kirjas paluti teha parandusettepanekuid ja esitada vastuväited.

Avaliku väljapaneku ajal ei esitatud eelnõude kohta ühtegi parandusettepanekut või vastuväidet.

4. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Määrus ei ole seotud Euroopa Liidu õigusega.

5. Määruse mõju ja rakendamiseks vajalikud kulutused

Määruse mõju on positiivne loodus- ja elukeskkonnale, aidates looduskeskkonna säilitamisega kaasa inimeste põhivajaduste ja elukvaliteedi tagamisele. Määrus aitab paremini kaitsta linnakeskkonnas vähe levinud metsamaastikku ja sealseid liike, sh I kaitsekategooria linnuliiki.

Uue kaitse-eeskirja kehtestamine aitab kaasa rahvusvaheliste kohustuste täitmisele, seega on mõju välissuhetele positiivne. Looduse mitmekesisuse ehk elurikkuse säilitamise ja suurendamise vajaduse sätestavad nii Euroopa 2020 kui ka Ressursitõhusa Euroopa tegevuskava. Sellest tulenevalt on elurikkuse vähenemise peatamiseks ja taastamiseks kinnitatud EL elurikkuse strateegia aastani 2020 (KOM(2011)2441), mis seab liikmesriigile konkreetsed ja mõõdetavad eesmärgid elurikkuse (liikide ja elupaikade seisundi) parandamiseks aastaks 2020. Kinnitatav õigusakt toetab otseselt nende eesmärkide saavutamist.

Niidu maastikukaitseala on juba riikliku kaitse all, mistõttu puudub määruse jõustumisel oluline mõju sotsiaalvaldkonnale, riiklikule julgeolekule, majandusele, regionaalarengule ning riigiasutuste ja kohaliku omavalitsuse korraldusele.

Planeeringud tuleb kooskõlla viia kehtestatud õigusaktidega. Seega mõjutab määruse kehtestamine ka kehtestatud planeeringuid. Kaitse-eeskiri annab õigusliku aluse Rail Balticu projekti elluviimiseks, kui projekti lahendused arvestavad loodusväärtuste säilimisega.

Kaitseala on 99,95% ulatuses munitsipaalmaa. Vastavalt maamaksuseaduse §-le 4 ei maksta maamaksu vastava omavalitsusüksuse haldusalal asuvalt munitsipaalmaalt. Kaitsealale jääb 0,04 ha riigimaad, mille tsoneeringu osas muudatusi ei toimu. Seega ei kaasne riigile määruse jõustumisega maamaksu osas lisakulutusi.

Vastavalt LKS §-le 20 võib riik kokkuleppel kinnisasja omanikuga omandada kinnisasja, mille sihtotstarbelist kasutamist ala kaitsekord oluliselt piirab, kinnisasja väärtusele vastava tasu eest. Kuna kaitsealale ei jää eramaid, ei kaasne määruse jõustumisega lisakulutusi maa riigile omandamisel.

Kaitseala kaitse-eesmärkide hulka kuulub ka jõeäärsete niidukoosluste kaitse. Neid poollooduslikke kooslusi on alal vaadeldud kaitsekorraldus kava koostamise käigus. Poollooduslike koosluste hulka kuuluvaid elupaigatüüpe pole alal inventeeritud ega ametlikku registrisse kantud, mistõttu puudub vastava toetuse taotlemise õigus. Seega ei kaasne riigil määruse jõustumisega vastava toetuse maksmise kulusid.

Niidu maastikukaitseala ei kuulu Natura 2000 võrgustikku, mistõttu ei kaasne määruse jõustumisega vastavate toetuse maksmise kulusid.

Kuna kaitseala ei laiene riigimaale, ei teki ka Riigimetsa Majandamise Keskusele saamata jäävat tulu.

Määruse jõustumine ei too kaasa uute organisatsioonide moodustamist.

6. Määruse jõustumine

Määrus jõustub kümnendal päeval pärast Riigi Teatajas avaldamist.

7. Vaidlustamine

Määruse üldkorraldusele ehk haldusakti tunnustele vastavat osa on võimalik vaidlustada, esitades halduskohtumenetluse seadustikus sätestatud korras kaebuse halduskohtusse. Määruses on üldkorralduse regulatsioon suunatud asja (kinnistu) avalik-õigusliku seisundi muutmisele, hõlmates eelkõige asja kasutamist ja käsutamist reguleerivaid sätteid. Seega vastavad määruses üldkorralduse tunnustele sätted, millest tulenevad kinnisasja omanikule või valdajale õigused ja kohustused on konkreetse kinnisasjaga tihedalt seotud ning puudutavad kinnisasja kasutamist või käsutamist. Halduskohtumenetluse seadustiku § 46 lõike 1 kohaselt võib tühistamiskaebuse esitada 30 päeva jooksul kaebajale haldusakti teatavaks tegemisest arvates ja sama paragrahvi lõike 5 kohaselt kaebuse haldusakti õigusvastasuse kindlakstegemiseks kolme aasta jooksul haldusakti andmisest arvates.

8. Eelnõu kooskõlastamine

Eelnõu on kooskõlastatud teiste ministriumidega eelnõude infosüsteemi EIS kaudu. Rahandusministeerium tegi eelnõu kohta märkuse ja palus kanda määruse lisas olevale kaardile Rail Balticu trassikoridori planeeringujärgne piir. Trassikoridori piiri kaitseala kaardile kandmine ei ole põhjendatud, kuna kattuvust uue kaitseala piiriga ei ole. Ülejäänud ministriumid on kooskõlastanud eelnõu vaikimisi. Vabariigi Valitsuse reglemendi § 7 lõike 4 kohaselt, kui kooskõlastaja ei ole sama paragrahvi lõigetes 1–3 sätestatud tähtaja jooksul eelnõu kooskõlastanud või jätnud seda põhjendatult kooskõlastamata, loetakse eelnõu kooskõlastatuks.